

Slovanské bájesloví Karla Jaromíra Erbena

Miroslav Vepřek

V roce 2009, tedy téměř po sto čtyřiceti letech od smrti Karla Jaromíra Erbena (1811–1870), se dočkaly souborného vydání jeho práce o slovanské mytologii. Rozsáhlá, graficky výtečně zpracovaná a esteticky velmi vzhledná publikace vyšla péčí Marcela Černého a Petra Kalety, kteří dovršili činnost započatou slavistkou a bulharistkou Věnceslavou Bechyňovou.¹

Tito tři badatelé jsou také autory úvodních studií shrnutých do kapitoly nazvané *Kontext Erbenova bájeslovná díla (předchůdci, současníci a následovníci)*. M. Černý a P. Kaleta navazují na úvodní studii Věnceslavy Bechyňové (1920–2000) jednak současnou reflexí Erbenova díla v oblasti slovanské mytologie (M. Černý), jednak pojednáním o vývoji tohoto specifického vědního oboru v období od Erbenovy smrti do současnosti (P. Kaleta).

Samotná edice Erbenových děl obsahuje tři základní části. Nejprve se jedná o textový materiál sto patnácti folkloristických hesel zpracovaných Erbenem pro Riegrův *Slovník naučný*, v němž byly také otištěny (slovník vycházel v letech 1860–1872). Druhá část je tvořena souborem pěti Erbenových studií o slovanské mytologii. Tyto studie sice již byly publikovány, ale stejně jako předcházející slovníková hesla byly editory monografie mimo jazykových úprav opatřeny novými zevrubnými komentáři.

Třetí část potom představuje prvoedici dosud pouze rukopisně dochovaného *Abecedního slovníku slovanského bájesloví*. Tento třetí díl samotného Erbenova díla představuje zřejmě nejvýznamnější součást publikované monografie, a to nejen svým rozsahem i obsahem, ale také skutečností, že Erbenův rukopis rozdělený do pěti sešitů byl odborné veřejnosti dosud obtížně dostupný – část je uložena v Knihovně Národního muzea, část v Památníku národního písemnictví. Erbenův abecední slovník je edičně připraven s velkou pečlivostí, opatřen vysvětlivkami přímo v textu (včetně např. překladu latinských výrazů, rozvedení některých rukopisných zkratk apod.) a poznámkami pod čarou, které kromě vysvětlujících informací (např. k formálním úpravám textu) poskytují velmi cenné údaje o dobovém kontextu Erbenova díla a doplňují soudobé bibliografické údaje.

¹ ERBEN, Karel Jaromír (2009). *Slovanské bájesloví*. BECHYŇOVÁ, Věnceslava – ČERNÝ, Marcel – KALETA, Petr, eds. Praha: Slovanský ústav AV ČR – Etnologický ústav AV ČR.

Publikace je doplněna současnými barevnými ilustracemi s náměty ze slovanské mytologie, jejichž autorkou je akademická malířka Eva Kramarzová. Velmi důležitou součástí je dále bohatý seznam literatury k problematice nejen slovanské mytologie. Tato bibliografie je velmi vhodně strukturovaná na soupis děl Karla Jaromíra Erbena, dále díla jiných autorů publikovaná během Erbenova života a konečně na práce zveřejněné po jeho smrti, a to vše se sekundárním rozdělením na českou a zahraniční literaturu a zvláštním soupisem publikací zabývajících se příbuzným bájeslovím baltským a germánským. V neposlední řadě je třeba ocenit jmenný a pojmový rejstřík, které oba usnadní čtenářskou orientaci v textu.

Erbenovo mytologické dílo prezentované v této publikaci představuje s odstupem zhruba jednoho a půl století pozoruhodný fenomén. A to i přesto, že bylo již velmi krátce po autorově smrti metodologicky i věcně zastaralé. V tomto období se totiž na poli nejen etnologického, ale i lingvistického a historického bádání odborný diskurs značně proměnil pod vlivem nových metodologických přístupů (migrační teorie, sociologické pohledy na vývoj jazyka a formování etnik apod.). Navíc z pohledu tehdejší vědy se některé Erbenovy poznatky postupem času ke konci 19. století staly přinejmenším značně problematické. Erben totiž ve svých studiích i v encyklopedických a slovníkových heslech vycházel mimo jiné z rukopisných falz první třetiny devatenáctého století – ať už se jedná o *Rukopis královédvorský* a *zelenohorský*, či padělané glosy ve slovníku *Mater verborum*. Je však nutno poznamenat, že zásadní argumenty proti pravosti těchto „pramenů“ se objevily až po Erbenově smrti.

Přestože tedy o čistě odborném významu předložených Erbenových prací by bylo možno pochybovat, je vydaná publikace cenná pro poznání jednak dobové, jednak specificky Erbenovy metodologie v tomto pozoruhodném vědním odvětví. *Slovanské bájesloví* tvoří navíc komplementární součást Erbenova díla básnického a sběratelského, takže bude představovat významnou položku v knihovnách badatelů různých oborů (literárních vědců, historiků atd.). A v neposlední řadě – v souladu s konstatováním editorů – je monografie určena i širší laické veřejnosti zajímající se o dílo Karla Jaromíra Erbena a kulturní a historické kontexty jeho doby.

doc. Mgr. Miroslav Vepřek, Ph.D.

Katedra bohemistiky

Filozofická fakulta

Křížkovského 10

77180 Olomouc

miroslav.veprek@upol.cz